

Katarzyna Garwol

Negatywny wpływ technologii teleinformatycznej na obywateli społeczeństwa informacyjnego : wybrane aspekty

---

Ekonomiczne Problemy Usług nr 67, 245-252

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KATARZYNA GARWOL

Uniwersytet Rzeszowski

**NEGATYWNY WPLYW TECHNOLOGII TELEINFORMATYCZEJ
NA OBYWATELI SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO. WYBRANE ASPEKTY**

Wprowadzenie

Rola wpływu technologii informacyjnej na kształt społeczeństwa informacyjnego jest podkreślana przez wielu badaczy tego zjawiska. Dostrzegł ją m.in. L.H. Haber, który wyróżnił cechy konstytuujące społeczeństwo informacyjne, a jedną z nich jest zakres zastosowanych technologii informacyjnych, który stanowi wskaźnik rozwoju cywilizacyjnego i kulturowego związany ze zmianami w dotychczasowych systemach aksjologicznych i wzorcach społecznych¹.

Korzystanie z nowoczesnych technologii niesie ze sobą szereg korzyści, ale też stwarza wiele zagrożeń natury społecznej, prawnej i ekonomicznej, które w sposób wybiórczy zostaną omówione w niniejszym artykule.

1. Techniki informacyjne, informatyczne i teleinformatyczne w aspekcie pojęciowym i teoretycznym

Technika jest wszechobecna w życiu współczesnego człowieka. Sedno tego pojęcia ujmuje M. Muraszkiewicz, który techniką nazywa „stworzone przez ludzi narzędzia i maszyny, których człowiek używa do poprawiania i ulepszania środowiska, w którym żyje, lub inaczej – do uczynienia życia łatwiejszym, lepszym i cie-

---

¹ L.H. Haber: *Poznawcze aspekty badań nad społecznością informacyjną*, w: L.H. Haber (red.): *Mikrosoczeństwo informacyjna: na przykładzie miasteczka internetowego Akademii Górniczo-Hutniczej*, Kraków 2001, s. 44.

kawszym. Jest także wiedzą, zawartą głównie w procedurach o tym, jak skutecznie wytwarzać i posługiwać się wytworzonymi narzędziami i maszynami. Technika nie dotyczy wyłącznie produkcji, dotyczy także usług, może także ułatwiać komunikację międzyludzką².

W rozwoju techniki poczytne miejsce zajmują techniki informacyjne. Techniki informacyjne są pojęciem szerszym niż techniki informatyczne. Termin „techniki informatyczne” dotyczy jedynie dziedziny, jaką jest informatyka, i zastosowania jej wynalazków w społeczeństwie (sprzęt komputerowy plus oprogramowanie). Nie obejmuje swym znaczeniem środków łączności, które służą do przesyłu informacji generowanych za pomocą sprzętu komputerowego i oprogramowania. Różni go to od terminu „techniki informacyjne”, który oprócz wynalazków informatyki łączy w sobie również technologie, które służą do posługiwania się informacją (sprzęt komputerowy + oprogramowanie + środki łączności). Istotą technik informacyjnych jest połączenie trzech komponentów: komputera, telekomunikacji i informacji, które tworzą specyficzny układ nazwany przez Muraszkiewicza *manage à trois*, nacechowany z jednej strony niezwykle dynamiką, a z drugiej stabilnością³. W przypadku technik teleinformatycznych dodatkowo nacisk został położony na techniczny aspekt technologii.

Techniki teleinformatyczne i zajmujący wśród nich poczytne miejsce Internet stale rozwijają się i zmieniają swój kształt. Tempo, w jakim przebiegają te zmiany, z jednej strony fascynuje, a z drugiej niepokoi, stanowiąc przy tym niezwykle bogate pole badawcze m.in. dla socjologów, psychologów, ekonomistów i prawników.

2. Wybiórczy przegląd badań nad uzależnieniami od technologii teleinformatycznej

Technologia teleinformatyczna oprócz niewątpliwych korzyści, jakie przyniosła obywatelom społeczeństwa informacyjnego, spowodowała również szereg problemów, z którymi współcześni ludzie muszą się borykać. Pojawienie się komputerów, Internetu i telefonów komórkowych przyniosło takie zagrożenia, jak: uzależnienie od komputera i Internetu, uzależnienie od poczty e-mailowej i SMS-ów, uzależnienie od pornografii umieszczonej w sieci, uzależnienie od gier komputerowych i technik multimedialnych, uproszczenie słownictwa używanego w mowie i w piśmie poprzez przenikanie internetowego i SMS-owego slangu, zagrożenia związane z internetową przestępczością, współczesne choroby cywilizacyjne, takie jak wady wzroku czy wady postawy spowodowane wielogodzinnym korzystaniem

---

² M. Muraszkiewicz: *Technika, kultura, edukacja*, http://www.icie.com.pl/ARCHIVE/TKE_PW.doc (2.06.2009).

³ *Ibidem*.

z komputera i wiele innych. Szereg badań wskazuje pozytywne aspekty komputeryzacji. Mniej jest takich, które opisywałyby jej strony negatywne. Wśród badań podejmujących problem zagrożeń wywołanych przez technologie teleinformatyczne centralne miejsce zajmują te, które dotyczą uzależnienia od komputera i Internetu.

Opublikowano szereg prac naukowych, które poświęcone są temu zagadnieniu. Jako jedna z pierwszych tematyką tą zajęła się K. Young, znana na całym świecie pionierka badań nad uzależnieniami od Internetu, założycielka *The Center for On-Line Addiction* (Centrum Pomocy dla Uzależnionych od Sieci). Jest autorką *Testu Uzależnienia od Internetu*, składającego się z ośmiu pytań, który ma za zadanie zdiagnozować stopień patologicznego uzależnienia od Internetu. Pozytywna odpowiedź na połowę postawionych w teście pytań pozwala zaliczyć badanego do osób uzależnionych⁴. K. Young w 1996 roku przeprowadziła badania na grupie 496 obywateli USA w przedziale wiekowym od 15 do 60 lat uzależnionych od Internetu. Badania te pokazały, że najbardziej podatni na tego typu formę uzależnienia są bezrobotni i gospodynie domowe w średnim wieku⁵.

Szeroko zakrojone prace badawcze nad uzależnieniem od Internetu przeprowadził też D. Greenfield (1999). Analizując ich wyniki, wyróżnił kilka typów uzależnionych od Internetu⁶:

- przeszukujący bez określonego celu strony internetowe,
- gracze Internetowi,
- poszukujący pornografii w Internecie,
- komunikujący się z innymi poprzez Internet (poczta elektroniczna, czaty, pogawędki, grupy dyskusyjne),
- uczestnicy aukcji, promocji, licytacji i handlu w Internecie.

Uzależnienie od Internetu przyjmuje w literaturze przedmiotu różne nazwy. Według A. Jakubiaka najbardziej adekwatną jest zespół uzależniania internetowego (ZUI), która określa najszerzej omawiane zagadnienie⁷. Na uzależnienie od telefonów komórkowych i komputerów proponuje się też takie określenia jak „infoholizm” i „siecioholizm”⁸.

Uzależnienie od przychodzących e-maili i SMS-ów przez brytyjskiego psychologa G. Wilsona zostało nazwane informanią. Wilson na zlecenie firmy Hawlett

---

⁴ R. Poprawa: *W pułapce Internetu. Kontrowersje, fakty, mechanizmy*, w: M. Jeziński (red.): *Nowe Media a media tradycyjne. Prasa, reklama, Internet*, Toruń 2009, s. 227.

⁵ A. Augustynek: *Uzależnienie od Internetu wśród studentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie*, w: L.H. Haber (red.): *Spoleczeństwo informacyjne: wizja czy rzeczywistość*, Kraków 2003, t. 1, s. 474.

⁶ *Ibidem*, s. 475.

⁷ A. Jakubik: *Zespół uzależnienia od Internetu (ZUI) – Internet Addiction Syndrome (IAS)*, <http://www.psychologia.net.pl/artykul.php?level=52> (20.10.2007).

⁸ T. Paklepa: *Komputer izoluje czy łączy? Badania nad uzależnieniem od komputera i Internetu*, w: L.H. Haber (red.): *Spoleczeństwo informacyjne...*, op. cit., s. 459.

Packard przeprowadził badania, których celem było określenie stopnia uzależnienia badanych od tekstowej komunikacji elektronicznej. Badanie zostało przeprowadzone na grupie 1100 mieszkańców Wielkiej Brytanii oraz 80 ochotników poddanych badaniom w testach klinicznych. Połowa badanych przyznała, że na wszystkie e-maile i SMS-y odpowiada natychmiast, a 20% z nich, by to uczynić, przerywa spotkanie. 62% badanych odpowiedziało, że sprawdza pocztę e-mail zaraz po powrocie do domu lub na wakacjach. Po badaniach został przedstawiony raport, w którym stwierdzono, że regularne SMS-owanie i mailowanie obniża poziom IQ nawet o 10%. Jest to spowodowane przebywaniem w stanie ciągłej gotowości na odbiór nowych informacji, co powoduje niemożność dostatecznej koncentracji na niczym innym⁹.

Osoby korzystające z komputera używają go nie tylko do pracy, ale także do rozrywki. Popularną formą spędzania wolnego czasu przed monitorem jest granie w komputerowe gry i przebywanie w tzw. wirtualnych światach. To również może prowadzić do uzależnień, utraty kontaktu z otoczeniem i życia problemami wirtualnej rzeczywistości. Niebezpieczne jest to zwłaszcza w przypadku dzieci, które są bardziej chłonne, bardziej podatne na wpływy i mniej krytyczne niż osoby dorosłe. I. Ulfik wyróżnia cechy zachowania, które świadczą o tym, że dziecko uzależnione jest od gier komputerowych¹⁰:

- granie w komputerowe gry staje się najważniejszą życiową aktywnością;
- objawy abstynencyjne – pojawia się nieprzyjemne samopoczucie i rozdrażnienia w trakcie zaprzestania kontaktu z komputerowymi grami na jakiś czas;
- wzrastająca tolerancja – by osiągnąć ten sam poziom euforii, potrzeba wzrastającej ilości czasu poświęconego komputerowym grom;
- konflikt z otoczeniem spowodowany nadmiernym zaangażowaniem w gry komputerowe;
- gwałtowne zmiany nastroju – od euforii do odrętwienia i niemocy;
- nawrót – po okresie zaprzestania lub ograniczenia korzystania z gier następuje powrót do wcześniejszych patologicznych zachowań związanych z nimi.

By zwrócić uwagę na ryzyko, jakie niesie ze sobą korzystanie przez dzieci z komputera i Internetu, podejmowanych jest szereg działań, które mają unaocznić ten problem. Jednym z nich było stworzenie portalu *Dziecko w sieci*, działającego pod adresem: www.dzieckowsieci.pl, który uczy bezpieczeństwa podczas serfowania w Internecie i korzystania z komputera.

---

⁹ M. Szyszko: *Niebezpieczne e-maile, czyli jak się nie dać infomani*, w: <http://kobieta.gazeta.pl/kobieta/1,66920,2814229.html> (8.11.2007).

¹⁰ I. Ulfik-Jaworska: *Co z nich wyrośnie? Wirtualny świat dzieci i młodzieży*, w: R. Szwed (red.): *Społeczeństwo wirtualne – społeczeństwo informacyjne*, Lublin 2003, s. 159.

Zagrożeń spowodowanych technologią teleinformatyczną w społeczeństwie informacyjnym jest wiele i nie sposób wymienić ich tu wszystkich. Większość z nich jest jeszcze niewystarczająco zbadana i zidentyfikowana przez naukowców.

3. Przystępczość komputerowa jako nowa forma zagrożenia w wirtualnym i realnym świecie

Problem przystępczości komputerowej jest szeroki, a jej formy przybierają coraz to nowe kształty. Z tego powodu nie ma jednoznacznej definicji, czym jest przystępstwo komputerowe. K.J. Jakubski w artykule „Przystępczość komputerowa – zarys problematyki” pisze, że: *W szerokim rozumieniu przystępczość ta obejmuje wszelkie zachowania przystępne związane z funkcjonowaniem elektronicznego przetwarzania danych, polegające zarówno na naruszaniu uprawnień do programu komputerowego, jak i godzące bezpośrednio w przetwarzaną informację, jej nośnik i obieg w komputerze oraz cały system połączeń komputerowych, a także sam komputer*¹¹.

W krajach wysoko rozwiniętych przystępczość komputerowa jest zjawiskiem coraz bardziej powszechnym. Wśród wielu metod przystępczości komputerowej najczęściej spotykane to¹²:

- niszczenie danych (np. podrabianie lub przerabianie dokumentów, naruszenie oryginalnych zapisów),
- tzw. konie trojańskie i inne wirusy komputerowe,
- metoda salami, czyli kradzież małych sum z różnych źródeł,
- superzapping, czyli bezprawne wykorzystywanie programów użytkowych przez zmiany, zniszczenie lub ujawnienie danych,
- tzw. podnoszone drzwi (urządzenia sprzyjające dokonaniu przystępstwa),
- przeciek danych,
- asynchroniczne ataki i tzw. bomby logiczne,
- podsłuch,
- używanie komputera jako narzędzia planowania oraz kontroli przystępczości,
- oczyszczanie, czyli przeszukiwanie komputera,
- *piggybacking* (nieupoważnione wejście do obiektów strzeżonych),
- impersonacja (podszywanie się pod uprawnionego użytkownika).

---

¹¹ A. Płaza: *Przystępstwa komputerowe*, Rzeszów 2000, http://vagla.pl/skrypts/mgr_a_plaza.pdf (25.02.2011).

¹² K. Janczuk: *Przystępczość komputerowa – karność w prawie polskim*, http://www.eporady24.pl/przystepczosc_komputerowa_hacking_wirus_piractwo,artykuly,6,80,318.html (20.02.2011).

Przestępstwa komputerowe zostały podzielone na grupy przez ekspertów Rady Europy i są to¹³:

- oszustwa związane z wykorzystaniem komputera,
- fałszerstwa komputerowe,
- zniszczenie danych lub programów komputerowych,
- sabotaż komputerowy,
- „wejście” do systemu komputerowego przez osobę nieuprawnioną,
- podsłuch komputerowy,
- bezprawne kopiowanie, rozpowszechnianie lub publikowanie programów komputerowych prawnie chronionych,
- modyfikacja danych lub programów komputerowych,
- szpiegostwo komputerowe,
- używanie komputera bez zezwolenia,
- używanie prawnie chronionego programu komputerowego bez upoważnienia.

Specyfika przestępczości komputerowej sprawia, że organy ścigania napotykają duże trudności natury dowodowej w ujęciu sprawy i udowodnieniu, że to on dopuścił się zarzucanego mu czynu. Organy ścigania nie zawsze dysponują też wystarczająco nowoczesnymi urządzeniami pozwalającymi na zidentyfikowanie podejrzanego oraz zwalczanie przestępstw tego rodzaju. Cyberprzestępcy to często doskonali fachowcy, którzy wiedzą, jak postępować, by zatrzeć wszelkie ślady swojego działania i nie dać się zlokalizować¹⁴.

Podsumowanie

Negatywnych aspektów wpływu technologii informacyjnej na współczesnego człowieka jest wiele. W artykule zostały przedstawione tylko wybrane z nich. Nie wiele jest prac naukowych, które by w całościowy sposób podejmowały ten problem. Na pierwszy plan wysuwają się tu uzależniania od wynalazków techniki, które są najczęściej spotykanym przejawem patologii wywołanej komputeryzacją. Bardzo istotnym jest też problem cyberprzestępczości, który jest zjawiskiem nowym i ciągle ewoluującym. W Instytucie Socjologii oraz Katedrze Informatyki Uniwersytetu Rzeszowskiego prowadzone są obecnie badania pod kierunkiem prof. L.H. Habera na temat patologii w społeczeństwie informacyjnym, których źródłem jest technologia teleinformatyczna, na przykładzie środowiska rzeszowskich informatyków. Wyniki tych badań będą przedstawione w odrębnych opracowaniach.

---

¹³ http://pl.wikipedia.org/wiki/Przestępczość_komputerowa (10.02.2011).

¹⁴ A. Kania: *Oszustwo komputerowe na tle przestępczości w cyberprzestrzeni*, s. 6, w: http://cbke.prawo.uni.wroc.pl/files/ebiuletyn/Oszustwo_komputerowe.pdf (25.02.2011).

Literatura

1. Augustynek A.: *Uzależnienie od Internetu wśród studentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie*, w: L.H. Haber (red.): *Spółeczeństwo informacyjne: wizja czy rzeczywistość*, t. 1, Uczelnianie Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne AGH, Kraków 2003.
2. Haber L.H.: *Poznawcze aspekty badań nad społecznością informacyjną*, w: L.H. Haber (red.): *Mikrospołeczność informacyjna: na przykładzie miasteczka internetowego Akademii Górniczo-Hutniczej*, Uczelnianie Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne AGH, Kraków 2001.
3. http://pl.wikipedia.org/wiki/Przestępczość_komputerowa (10.02.2011).
4. http://vagla.pl/skrypts/mgr_a_plaza.pdf (25.02.2011).
5. Jakubik A.: *Zespół uzależnienia od Internetu (ZUI) – Internet Addiction Syndrome (IAS)*, w: <http://www.psychologia.net.pl/arttykul.php?level=52> (20.10.2007).
6. Janczuk K.: *Przestępczość komputerowa – karność w prawie polskim*, w: http://www.eporady24.pl/przestepczosc_komputerowa_hacking_wirus_piractwo,artykuly,6,80,318.html (20.02.2011).
7. Kania A.: *Oszustwo komputerowe na tle przestępczości w cyberprzestrzeni*, w: http://cbke.prawo.uni.wroc.pl/files/ebiuletyn/Oszustwo_komputerowe.pdf (25.02.2011).
8. Muraszkiewicz M.: *Technika, kultura, edukacja*, http://www.icie.com.pl/ARCHIVE/TKE_PW.doc (2.06.2009).
9. Paklepa T.: *Komputer izoluje czy łączy? Badania nad uzależnieniem od komputera i Internetu*, w: L.H. Haber (red.): *Spółeczeństwo informacyjne: wizja czy rzeczywistość*, T. 1, Uczelnianie Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne AGH, Kraków 2003.
10. Płaza A.: *Przestępstwa komputerowe*, Rzeszów 2000 (praca magisterska).
11. Poprawa R.: *W pułapce Internetu. Kontrowersje, fakty, mechanizmy*, w: M. Jeziński (red.): *Nowe Media a media tradycyjne. Prasa, reklama, Internet*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009.
12. Szyszko M.: *Niebezpieczne e-maile, czyli jak się nie dać infomanii*, w: <http://kobieta.gazeta.pl/kobieta/1,66920,2814229.html> (8.11.2007).
13. Ulfik-Jaworska I.: *Co z nich wyrośnie? Wirtualny świat dzieci i młodzieży*, w: R. Szwed (red.): *Spółeczeństwo wirtualne – społeczeństwo informacyjne*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2003.

**THE NEGATIVE INFLUENCE OF TELEINFORMATION TECHNOLOGY
ON CITIZENS OF THE INFORMATION SOCIETY. SELECTED ASPECTS****Summary**

The article contains a description of negative aspects of the influence that teleinformation technology has on a citizen of the information society. After explaining definitions concerning technique and technology, there is a selective survey of the dangers to which a citizen of the information society, using the inventions of contemporary technology, is exposed.

Translated by Katarzyna Garwol